

R. P. FRANCISCI

SUAREZ

E SOCIETATE JESU

OPERA OMNIA

EDITIO NOVA, A CAROLO BERTON,

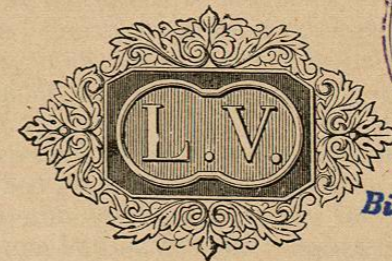
CATHEDRALIS ECCLESIE AMBIANENSIS VICARIO,

INNUMERIS PENE VETERUM EDITIONUM MENDIS LIBERATA, ADNOTATIONIBUSQUE
IN ULTIMUM TOMUM RELEGATIS ILLUSTRATA,

REVERENDISSIMO ILL. DOMINO SERGENT, EPISCOPO CORISOPITENSI, DICATA.

CAEN. — IMPRIMERIE E. POISSON.

TOMUS DECIMUS TERTIUS.

PARISIIS

APUD LUDOVICUM VIVÈS, BIBLIOPOLAM EDITOREM,

Via vulgo dicta Delambre, 5.

MDCCCLIX.

ILLUSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO D. D.

ALPHONSO A CASTELBRANCO

EPISCOPO CONIMBRICENSI, COMITI ARGANILENSI.

Opus de religione, quod per hosce annos meditabar, tuo nomine, Illustrissime Præsul, tectum ac tutum prodibit in lucem: neque enim de religione tractatus alium deponit patronum, aut amabit defensorem, quam eum præsulem, in quo sic religionis amor efflorescit, ut cum cætera summa habeat, hic tamen cæteris magnis ac summis longe videatur eminere. Totam veteris Pontificis pulchritudinem, ac vestium ornamenta Dei vocabulum, teste Hieronymo¹, protegebat et coronabat. Dum enim Pontifex sacrosanctum Dei nomen religiose colit, et capiti impositum humiliter reverteretur, quidquid induit venustatis ac decoris, nova exornare gloria, novis insignire luminibus, novis creditur ornamentis coronare. Haud aliter, quæ tibi benefico arridens vultu natura dedit ornamenta, quæ tua tibi peperit industria, quæ immortalis Deus manu contulit liberali; ea omnia, tua in Deum religio, tua in superos pietas, tua in sacra loca observantia, ita locupletat et exornat, ut coronam addere ac diadema imponere videatur. Tua quidem nobilitas, longa proavorum serie ab antiquis hausta temporibus, neminem latere potest; eam tu, sua satis luce promicantem, triplici ampliasti incremento: Pontificis dignitatem addidisti; comitis prærogativam cumulasti; supremi Lusitanæ gubernatoris insignibus evexisti. Hanc tamen generis claritudinem tua religionis observantia protegit et coronat: *Summa enim nobilitas est clarum esse virtutibus*, ut olim Hieronymus² dicitabat. Inter cæteras vero quæ generis commendant splendorem, pietas in Deum ac religio certum obtinent principatum; præclare etiam Nazianzenus, cum Heronem dilaudaret, et ex optimis optimum, ex nobilissimis diceret nobilissimum, caute adjunxit: *Nobilitatem dico, quam pietas et mores notant*³. Sed generis omitto splendorem, quem non tam tua tibi peperit industria, quam majorum invexit excellentia. De tua doctrina, quam assiduo studio perennique Sanctorum Patrum lectione comparasti, quid commemorem? Non possum sane et ingenii felicitatem, et studii vigilantiam, et memoriæ ubertatem non demirari, cum te audiam frequenter de rebus difficilibus diserte, de gravibus copiose, de subtilibus acute, de omnibus luculente philosophantem; sed hanc ingenii tui excellentiam, ac doctrinæ ubertatem tua in Deum singularis religio protegit et coronat: *Non enim* (inquit Ambrosius) *sufficit ad consummationem sapientiæ, verbis præferre virtutem, nisi doctrina ornetur ex rebus*⁴. Nulla vero est quæ majorem sapientiæ afferat splendorem, quam illa quæ in superis colendis insudat, et Deo religiose famulatur. Jam vero quantus in te existat religionis amor, qui hæc omnia felici coronat ornamento, neminem credo posse ignorare, cum omnes tuæ curæ et studia eo tendant, ut divinus in tua diocesi cultus præcipue efflorescat. Testatur hoc imprimis tua sedes cathedralis, cui augendæ et exornandæ tam liberales opes contulisti,

¹ D. Hieronymus, in epist. ad Fabium.

² Epist. 14.

³ Nazianz., orat. 23.

⁴ D. Ambrosius, de Pœnit., c. 8, n. 5.

ut, cum eam multis rebus indigam inveneris, nunc omnibus ornamentis ita possideas abundantem, ut in te mirifice quadret, quod in Gorgoniae sororis laudem olim dixit Nazianzenus¹, ita Sanctam Gorgoniam templum, in quo ipse perorabat, suis exornasse muneribus, ut nusquam postea ita videretur honestandum. Testem quoque laudo ejusdem rei sacrarum Virginum Parthenonem, Annæ nuncupatum, quem ab imis fundamentis ad summum fastigium propriis impensis erexisti, situ amplum, opere magnificentum, redditibus locupletem; denique talem, ut ejus fama non Lusitaniæ terminis concludatur, sed ad exterarum nationum meritissimo tuæ magnificentiæ præconio evecta deferatur. Ad hæc tuæ religionis argumenta accedit ille tui animi affectus erga religiosos ordines singularis, quos ad studia pietatis non solum dietis promoves, sed factis. Seorsim vero nostra Societas tam multa a te accepit beneficia, ut non immerito diffidat paria apud te posse obsequia collocare. Nam a primis annis quibus litterarum studia iniisti, ad hoc temporis quo pontificiis infulis splendescis, semper tuus in nos amor majora in dies habuit incrementa. Sed quid communia persequor beneficia, cum propria, quæ in meipsum contulisti, tam multa sint, ut nequeant a me omnia recenseri? Nam ab eo die quo in hanc urbem pedem posui, te unum habere cœpi singularem meorum studiorum Meccenatem, qui non solum editis a me libris auctoritatem conciliabas et honorem; sed etiam benevolis me verbis ad ulterius scribendum erigebas, et liberalibus factis ad scripta evulganda adjuvabas. Quæ cum ita sint, librum hunc tam multis tibi debitum nominibus, tuo tibi jure non dico, sed solvo; non dono, sed reddo. Tuus est, quia tuo favore prodit; tuus sit, ut tuo patrocinio defendatur.

¹ D. Gregorius Nazianzenus, orat. 11.

INDEX

TRACTATUUM, LIBRORUM ET CAPITUM

QUÆ IN HOC VOLUMINE CONTINENTUR.

TRACTATUS PRIMUS.

DE NATURA ET ESSENTIA VIRTUTIS RELIGIONIS.

LIBER I.

DE OBJECTO ET MATERIA VIRTUTIS RELIGIONIS.

CAP. I. De etymologia et multiplici significato vocis religionis.	3
CAP. II. De divisione religionis in virtutem et statum.	6
CAP. III. Quomodo Deus sub objecto virtutis religionis comprehendatur.	8
CAP. IV. Sitne Deus solus objectum cui virtutis religionis.	10
CAP. V. An sola religio respiciat Deum ut objectum cui.	12
CAP. VI. Sub qua ratione Deus sit objectum religionis.	14
CAP. VII. Quenam sit materia proxima religionis.	16
CAP. VIII. De cultu quem exercet religio.	18
CAP. IX. De debito quod reddit religio.	20

LIBER II.

DE ACTIBUS RELIGIONIS IN GENERALI.

CAP. I. De interioribus actibus proxime a religione elicitis.	23
---	----

CAP. II. De actibus externis religionis.	27
CAP. III. An cultus externus a religione imperetur.	29
CAP. IV. Habeatne religio actus proprios specie inter se diversos.	32

LIBER III.

DE HABITU VIRTUTIS RELIGIONIS.

CAP. I. An religio sit habitus proprius naturæ creatæ intellectualis.	35
CAP. II. Quomodo distinguatur religio a fide, spe et charitate.	39
CAP. III. An religio sit virtus theologica, vel moralis.	44
CAP. IV. Quomodo religio a justitia distinguatur.	47
CAP. V. De distinctione religionis a dulcia.	53
CAP. VI. An religio ab obedientia distinguatur.	61
CAP. VII. Sitne religio distincta virtus a penitentia.	63
CAP. VIII. De unitate specifica religionis.	67
CAP. IX. De perfectione hujus virtutis inter alias.	69

TRACTATUS SECUNDUS.

DE PRÆCEPTIS AFFIRMATIVIS RELIGIONIS AD DEI CULTUM, ET ADORATIONEM, PRÆSERTIM EXTERNAM, PERTINENTIBUS.

LIBER I.

DE PRÆCEPTIS DIVINI CULTUS, PRÆSERTIM QUOAD OBLATIONES, DECIMAS ET PRIMITIAS.

CAP. I. An præceptum adorandi Deum sit naturale.	77
CAP. II. Quomodo adorandus sit Deus ex lege naturali.	83
CAP. III. An sit præceptum offerendi Deo sacrificium.	87
CAP. IV. An ritus simplicium oblationum nunc liceat.	90
CAP. V. An oblationes Ecclesiæ debeantur.	94

CAP. VI. A quibus personis recipiendæ sint oblationes.	101
CAP. VII. Quibus, et de quibus rebus dandæ sint oblationes.	103
CAP. VIII. De primitiis.	108
CAP. IX. An sit in Ecclesia præceptum decimarum.	113
CAP. X. Cujus juris sit in Ecclesia præceptum decimarum.	118
CAP. XI. An conveniens sit determinatio decimarum.	121
CAP. XII. Quid in decimis possit consuetudo.	126
CAP. XIII. Quod tempus requirat præscriptio non solvendi decimas.	132